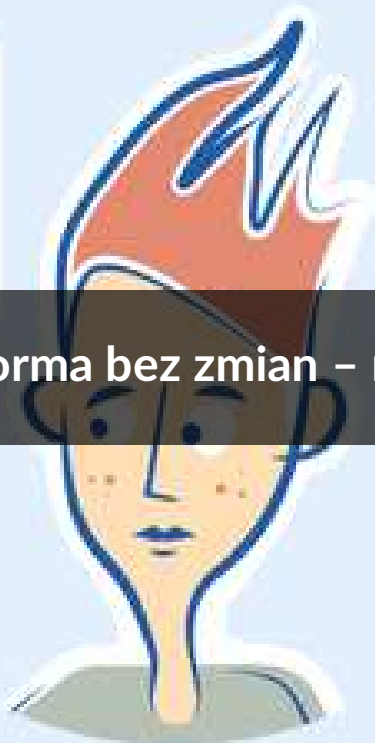

Forma bez zmian – nieodmienne części mowy

Forma bez zmian – nieodmienne części mowy

Chłopiec

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Części mowy dzielimy na odmienne i nieodmienne. Nieodmienne części mowy to takie, których wyrazy nie zmieniają formy gramatycznej (przy odmianie przez osoby, czasy czy przypadki). Te części mowy pozostają takie same, bez względu na inne wyrazy w zdaniu. Mogą jednak ulegać stopniowaniu.

Pamiętaj!

Do **nieodmiennych części mowy** zaliczamy:

- przysłówki, np. długo, szczęśliwie;
- przyimki, np. na, w, przed;
- spójniki, np. i, ale, bo.

Nieodmienne części mowy

Źródło: a. nn., domena publiczna.

Ważne!

Pamiętaj, że **przysłówek** odpowiada na pytania *jak?, gdzie?, kiedy?*

Ćwiczenie 1

Posegreguj tytuły książek w zależności od tego, czy zawierają spójnik czy przyimek.

Tytuły ze spójnikiem

Ania z Avonlea [czyt. awonli]

*Harry Potter [czyt. hary poter]
i Kamień Filozoficzny*

Tytuły z przyimkiem

*Opowieści o pilocie Pirxie [czyt.
pirksie]*

Mikołajek i inne chłopaki

Tata, a Marcin powiedział...

Awantura w Niekłaju

*Dolina Muminków
w listopadzie*

Tomek wśród łowców głów

*Most do Terabithii [czyt.
terabiti]*

Bon czy ton

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ważne!

Wyrażeniem przyimkowym nazywamy połączenie przyimka z:

- rzeczownikiem (np. do szkoły);
- przymiotnikiem (np. za duży);
- liczebnikiem (np. do dziesięciu);
- zaimkiem (np. bez was);

- przysłówkiem (np. na pewno).

Wyrażenia przyimkowe zawsze piszemy oddzielnie.

Ćwiczenie 2

Z tytułów książek z poprzedniego ćwiczenia wypisz wyrażenia przyimkowe i określ przypadki rzeczowników. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij odpowiednimi przyimkami luki w podanych związkach frazeologicznych.

sypać piaskiem oczy

pędzić łeb szyję

wrzucić jednego worka

szukać igły stogu siana

wywracać góry nogami

przyjąć dobrą monetę

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij znaczenie związków frazeologicznych z poprzedniego ćwiczenia.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij luki odpowiednimi wyrazami spośród podanych poniżej, aby utworzyć synonimy podanych przysłówków i wyrażen przyimkowych.

zwyczajnie –
w kierunku odwrotnym –
w sumie –
natychmiast –
wprost –
z pewnością –

powrotem ogródek prostu od pewno razu z w pod bez po
 nad ogóle na

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Uzupełnij luki odpowiednimi wyrażeniami przyimkowymi o znaczeniu synonimicznym. Zwróć uwagę na ich pisownię. Jeśli masz wątpliwości, skorzystaj ze słownika ortograficznego.

przeważnie – na ogół

codziennie –

przykładowo –

minimalnie –

poprzecznie –

najpierw –

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Uzupełnij luki w zdaniach odpowiednimi spójnikami wybranymi spośród podanych poniżej.

Mama prosiła, wyniósł śmieci.

Miałem więcej szczęścia rozumu.

Poprosił o chleb, nie podziękował.

Kupił wędkę poszedł łowić ryby.

Nie zagrają meczu, będzie padało.

Spotkaliśmy się w klasie, spokojnie porozmawiać.

niż

żeby

i

żebym

ale

czy

ponieważ

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Dopasuj do siebie spójniki o podobnym znaczeniu.

i	ponieważ
ale	lecz
albo	toteż
bo	aby
więc	oraz
żeby	bądź
że	iż

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Zaznacz zdania, w których przecinki przed spójnikami zostały pominięte lub **błędnie** postawione.

- ☐ Było nam przykro, że nie zadzwonili, ani nie napisali.
- ☐ Zastanawiam się czy warto wyjechać w góry jesienią.
- ☐ Nie zamierzam kupować nowego telefonu dopóki ten jeszcze działa.
- ☐ Dzieci zamówiły gofry z bitą śmietaną i owocami oraz kolorową posypką.
- ☐ Nie przestrzegał regulaminu, więc został skreślony z listy uczestników.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 10

W zamieszczonym tekście zaznacz zielonym kolorem wyrazy odmienne, które podlegają stopniowaniu.

Fioletowy kolor zastosuj, aby zaznaczyć wyrazy nieodmienne, które podlegają stopniowaniu.

Weź także pod uwagę możliwość stopniowania za pomocą wyrazów *bardziej* i *najbardziej*.

 zielony

 fioletowy

Podczas przeglądania zdjęć z ulic miast i miasteczek z przełomu XX i XXI wieku trudno nie zauważyć, że wiele się zmieniło.

Przede wszystkim zmniejszyła się liczba małych firm, sklepików czy zakładów.

Coraz rzadziej można zobaczyć szyldy: „Usługi kaletnicze”, „Naprawa radioodbiorników”, „Szewc” czy „Antykwariat”. Zastąpiły je banki, sklepy znanych sieci czy apteki wraz z kolorowymi, często elektronicznymi reklamami na witrynach. Jeśli jednak nadal lubisz szelest książkowych stron i zapach papieru, to warto sprawdzić, czy w okolicy nie działa jeszcze jakiś antykwariat. Wizyta w takim miejscu to okazja do zdobycia ciekawych książek w niższej cenie, a także okazja do poznania interesujących wiadomości o Twoim mieście.

Ćwiczenie 11

Określ, jakimi częściami mowy są wyrazy w podanym zdaniu i ustal, czy są odmienne czy nieodmienne. Odpowiedzi wpisz do tabelki według wzoru.

Bibliotekarka powiedziała, że uczniowie często wypożyczają książki na wieczne nieoddanie.

Wyraz	Część mowy	Odmienny	Nieodmienny
bibliotekarka	rzeczownik	tak	nie
powiedziała			
że			
uczniowie			
często			
wypożyczają			
książki			
na			
wieczne			
nieoddanie			

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Zapamiętaj:

Nieodmienne są też:

- **wykrzykniki** pełniące funkcję podkreślenia silnych uczuć, emocji lub stanów, np.: hop!, ojej!, miau!;
- **partykuły**, które stosuje się w celu wyrażenia pewności lub przypuszczenia, zadania pytania, potwierdzenia lub zaprzeczenia, wydania rozkazu, np.: niech, czy, nie, oby, -by, no, -że.

Ćwiczenie 12

Uzupełnij luki w zdaniach podanymi poniżej partykułami.

Proszę, pan wejdzie.

byś pękł.

Podejdź do płota.

w zdrowiu żyli.

Ile razy mam powtarzać?

Słuchaj mnie w końcu.

Marznął na takim śniegu.

no

że

Bodaj

by

Oby

ż

niech

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Z podanego dialogu wypisz tutaj lub w zeszycie wykrzykniki i partykuły.

- Hej, poczekaj! Wszystkiego najlepszego z okazji urodzin! Oby ci się spełniały sny!
- Och, dziękuję! Ach, jaki wspaniały prezent! Jakie urocze wzorki!
- Niech ci się dobrze noszą! Zróbże porządek z tymi starymi.
- O rany, jak późno! Czy możesz wpaść do mnie wieczorem, żeby porozmawiać?
- Jasne!
- No, to pa. Lecę pokazać mamie...
- (...)
- Ech, mamó, kolejne skarpetki. Nie chciałabym jej robić przykrości, ale...

Polecenie 1

Opisz w kilku zdaniach, co działo się poprzedniego dnia, używając spójników i wyrażeń przyimkowych. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.